

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
iz v Mariboru z pošiljanjem
na dom
na celo leto . . . 3 fl.
„ pol leta . . . 1 fl. 50 k.
„ ^{1/4} . . . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . . . 2 fl. 50 k.
„ pol leta . . . 1 fl. 30 k.
„ ^{1/4} . . . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznaniła se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 34.

V Mariboru 5. decembra 1867.

Tečaj I.

Društvo sv. Mohorja in Debeljakova zapuš- čina.

(Konec.)

Ti možje v Ljubljani, ki petico pod palcem tiščijo, so bili in so še vedno tega mnenja, da se mora v Ljubljani nemški časnik osnovati. Mnenju teh mož je imel bivši „Triglav“ in ima „Triglav redivivus“ svoje življenje zahvaliti. Gotovo imajo prav, popolnoma prav v tej zadevi in bil sem velik protivnik opozicije, katero je mlajša naša inteligencija delala rajniku „Triglavu“. Nemšk list v našem mnenju pisan nam je posebej za Ljubljano, bi skoraj rekel, v nekaterih stvarih bolj potreben nego slovensk, kajti večina naših narodnih in nenarodnih filistrov ali meželjnov umeje še zmirom bolj nemški slovstveni jezik nego domačega, komur so bile, kakor vsakdo dobro ve, naše nesrečne šole do 1848. in tudi še do 60. leta krive. Ljubljana nam je važna, jako važna kakor glava našega naroda in mora na vsaki način naša ostati, kakor je že Prag skoz česki. Značaj mesta se pa, kakor je znano, povsod v mestnem odboru in v županu pokazuje. Za to se je treba v Ljubljani vsako leto pri volitvah boriti, zelo, jako zelo boriti, kajti na strani naših protivnikov stoji vlada in to zdaj z nepopisno enerzijo. Za take borbe nam je pa neobhodno treba nemškega organa, ki dan na dan „Laibacherici“ odgovarja, kadar začne ona kot skrbna mati svoje neslane in neokajene manifeste prinašati. Treba bi bilo, da bi „Triglav“ 3 krat ali naj manj vsaj 2 krat v tednu izhajal, enkrat je gotovo premalo, — da bi bil ostro energično pisan, posebno da bi bil sarkazem v polemiki dobro zastopan, v katerem je praška „Politika“ ne dosegljiv mojster. Vrednik „Triglava“ mora biti popolnoma neodvisen, da ne bi ž njim vsak naroden filister zapovedoval kakor je bilo pri rajniku „Triglavu;“ dobro ime sedanjega vrednika nam je dovoljen porok, da bode zdaj v tej zadevi bolje. — Tudi ni potrebno, da bi se „Triglav“ samo lokalno na Ljubljano oziral, temuč razprostira lahko svoje delovanje na blagi filisterium več ali manj vseh slovenskih mest. Ako bode „Triglav“ dobro vredovan, kogar se vsi nadjamo, nam lahko toliko koristi, kakor je že in še bode „Politika“ Čehom in vsemu Slovanstvu.

Ali kakor ni „Politika“ zastopnica češkega naroda, nego so „Nar. Listy“, tudi „Triglav“ ne more in ne sme biti, ako bi vsak dan tudi zjutraj in zvečer izhajal, zastopnik našega naroda pred slovanskim svetom. Da so „Novice“ temu poklicu leta 1847 popolnoma zadostile, bode vsakdo pritrdil, da pa „Novice“ temu zahtevu 1867. leta več ne odgovarjajo, mislim, bode tudi g. dr. J. Beiweis dopustil. „Novice“ so bile in bodo ostale prekrasen ljudski organ našega naroda, v tej zadevi jim ni, niti jim ne more, in niti jim ne bode nobeno javno glasilo konkurencije delalo, ker so pregloboko vcepljene v srcu našega naroda. — To so bile, to so, in to bodo ostale „Novice“, ali pa ne za dlako več kaj drugega. Ogromno občešlovansko vprašanje se je jelo gibati kakor veliki ocean pri začetku strašnega viharja, iztočno pitanje žuga vsaki dan napočiti, — in mi Slovenci se pri vsem tem, ki smo za božjo voljo vsaj vendar, če drugega ne, Jugoslovani, v svoji publicistiki držimo, kakor da bi se nas to čisto nič ne tikalo, kakor da bi se le nekaj „tamkaj doli v španjski deželi kuhalo! Če ne čemo, da bi šla povestnica preko nas na dnevni red, moramo poprej ko je mogoče v velikem javnem glasilu v vvodnih člankih svoje mnenje o slovanskem

ali vsaj jugoslovanskem vprašanju izrekavati. — Tega glasila nam pa veljavni in petični možje v Ljubljani, ko mislijo zdaj skoro „Triglavu“ na noge pomagati, ne bodo napravili, niti niso kaj preveč disponirani k temu. Treba je toraj, da se stara misel spet poprime in da se narodna tiskarna vstanovi. Mesca julija se ni omenjenih 10.000 fl. podpisalo, ali zdaj ima Mohorjevo društvo v zapuščini nevrlega Debeljaka zaklad, s katerim se lahko tega podvzetja precej loti sebi in celemu narodu na korist. In to, še enkrat rečem, precej brez odloga! Ako bi obravnava zapuščinska predolgo trpela, naj si društvo na ta račun penoz preskrbi, da ne bi se tako važna narodna tiskarna več odlašala. Da bi se vsaj do novega leta že kaj storilo!!! Te tisoče, ktere so štajerski rodoljubje že mesca julija podpisali, bi pa za osnovanje redakcije in dopisovalstva obrnoli, program in vredjenje lista bi se pa vzelo po črtežu izdelanem mesca septembra v ljublj. čitalnici, in ktereга ima, ako se ne motim, g. Levstik spravljenega. — Ako se ti 3 faktorji zjedinijo, imamo precej „Slov. jug.“ v slovenskem narodu pristojni obliki na nogah! Zdravimo se toraj, Slovenci! ako hočemo kot političk narod živeti! Ne zostajajmo za svojimi brati Hrvati in Srbi, katerih zadnjih je v Avstriji samo ¹/₁₀ miliona in združujejo brez subvencije 2 velika organa: „Zastavo“ in „Napredek“!

V Beču 25. novembra.

Epaminondas.

A. Kremplj.

(Poskus životopisne črtice.)

(Dalje.)

Nevednost materinskega jezika je grdoba in gnjusoba za vsakega omiko si svoječega človeka, toliko večja za učitelja in voditelja narodu; kako hočeš pametno učiti ako nisi kos besedi, ktera ti je sredstvo učenju in modrovanju; pa dajmo, da te v tvoji žlobrodi nekako razume ljudstvo, *) kako se moreš ali smeš nadjati povoljnemu vspehu in ugodnemu nasledku, če hrano ponujaš v nesnažni, umazani, blatni, skrhan in odurni črepanji, namesto v lični, čedni, snažni skledi? Po vsem omikanem svetu se zahteva od govornikov točno in temeljito znanje jezika, bili se smela istega nevednost prizanašati razkladalcem nebeskega nauka? Nikdar in od nikogar.

Od Svetinj je bil K. premeščen v Ormož, kjer so početni trudovi in marljivost začeli sad donášati; tu namreč je zapel o štirih letnih časih ter spisal pesmi za vse nedelje po evangeljih. Slovenščina v njih je zelo okorna in hrapava, toda kdo je v oni dobi gladko pisal naš prelepi, pa od knjižnikov neznan, zapuščen in zanemarjen jezik? Nekteri rokopiši teh pesmic so v rökah g. A. Stranjšaka, župnika v Veržeju. Ormož sedaj srče modrost iz židovske „Presse“; dragi bralec! lahko tedaj sklepaš na njegovo političko mišljenje, značajnost, čistost zdravih nazorov, rodoljubje itd., kar je minole zime jasno pokazano o volitvi deželnega poslanca; samo dva sta glasovala za narodnjaka, vsi drugi so torili kadilo nemškutarstvu, čeravno bi lahko na prste seštel Ormožane znajoče nemščino za mali prvi red. Kakor se gode v Ptuj, tako se pleše v Ormožu. Vide kn. vl. stolništvo bister um

*) Vsaj psa tudi razume, kedar cvile po vratih draplje, ali kravo, kedar lačna mucka.

in marljivost Kr. postavilo ga je za kurmeštra v Ptuj, kjer je zasebno učil dečke za ondašnji tretji razred, da so mogli prestopiti v gimnazij, in na svetlo dal slovensko-nemški katekizem. Letos je kanjeno bilo Kr. zaradi njegovega delovanja in zbog ležjega privoza za goste v Ptuj napravit veliko besedo, pri Mali nedelji pa bi le bil vvod ti slovesnosti, toda . . . Ptujski gospod veliki župnik in dekan (od nekkih let proš) ima pravico podeljevati peterim župam župnike, po takem poti je tudi K., bivši kurmešter v Ptuj, postal odonod župnik pri sv. Lovrencu 1827 l. V cerkvi in zvun cerkve je bilo vse nesnažno, zapuščeno, v neredu, kar je novi pastir v kratkem dostojno poravnal. Leseno nastropje župniškega hrama je dal namestiti z zidanim, nekaj na svoje, nekaj na župljanske potroške. K. je obhajal stoletnico sv. lovrenške cerkve, slovesni govor sam govoril, in natisnen razdelil med ljudstvo. Poznalci cenijo rečeni govor zbog zgodovine, toda ni se dal doslej v roke dobiti. *) Na tem torišču je spisal „Molitvenice“ srednje velikosti za ljudstvo; 1833. l. izdal „Življenje svetnikov“, s čemur se je jako prikupil narodu. Z g. dekanom ptujskim sta si bila navzkriž, vzrokov ne znam. Nekokrat je bil napovedan od dekanove strani razvod v župniškem hramu; Kr. narisavši pri zvonščinih vratih na steno friško figo zaklenol je hram, ter odšel z doma, kar je naj brže krivo bilo, da je moral po devetletnem župnikovanju pri sv. Lovrencu menjati z g. Jaklinom, župnikom malonedeljskim, ter iti k Mali nedelji za župnika meseca prosinca 1836 l. Tu je bilo ognjišče jegove knjižne delavnosti. Naj prvije je spisal „Male molitvenice“, ki so gotov dobiček vrgle; potem slovenske predpise za učence; nadalje na svetlo je spravil prvi tečaj slovenskih propovedi, spisanih že pri sv. Lovrencu; 1844. l. so bile izdane evangeliščice s kratkimi nauki. Tega leta so tudi počele se tiskati „Dogodivščine“, kterih je K. samo nekatere pole natisnene videl. Dogodivščine je večkrat prepisal; tretji prepis je naj bolje pikeč; to je v roke dobil A. Bezjak, bivši učitelj pri sv. Petru niže Maribora, kje se sedaj kota, Perun si ga vedi. En prepis sem letos videl v ljutomerskem župniškem hramu, več stavkov ima prekrižanih svinčnikom, vsaj cele kitice pesmi, kar je vršila marljiva in bedljiva cenzura. Pri Mali nedelji je zložil drugi tečaj nedeljnih in prazniških propovedi, ktere v rokah ima v rokopisu g. Lovrenčič, malonedeljski župnik. Te propovedi so zanimive zaradi zgodovinskih podatkov, toda svetla niso ugledale. 1851. l. sem videl v Ljutomeru rokopis „Berilo za II. razred pri bivšem okrožnem dekanu Cvetku, ki je včasih prebiral iz njega kak priličen sestavek, pa kamo je veter z njim mahnol, kakor poprek s Cvetkovimi propovedmi, ni nam znano; nekje v Mariboru se brž valjajo, ako jih ni že porabil kak sirar. Tako nemila osoda davi še ono malkot dušnih pridelkov, ktere so nam sporočili redki naši učenjaki. Kr. je spisal lepo zgodovinske sestavke z naslovom: „Der Pilger“, natisnene v nekem graškem časniku, ali doslej nismo mogli do njih. Nekaj zgodovinskih in narodnih pesmi Kr. ima g. Kramberger, križevski župnik, bivši ljubimec pokojnikov. Dobro bi bilo zbrati jegove rokopise in Matici v shrambo dati; župne knjižnice niso zanesljive, kar se vidi odtod: mnogo znanstvenih knjig Kremplnom zapuščenih hranilo se je v malonedeljski župni knjižnici, toda drugi Kr. naslednik, g. Kreft pregleduje nekokrat knjižničin zaklad odvrigel je skoro vse, kar ni bilo bogoslovskega obsega, in te knjige so se raznesle na vse štiri strani sveta. Tako dela nevednost in neobtesanost s težko prisrbenimi dragocenostmi, kvar je tedaj drage bisere nevednjakom prepuščati.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

o gozdih.

Menda so si že stelje, listja skrbni gospodarji za zimo pospravili, in tudi svoje njive obsejali. Kar še sedaj ni prepozno. V Armežu sem videl pred božičem še pšenico sejati leta 1858; gotovo je ne bi bili sejali, ako se ne bi pridelka nadjali. Da je zgoraj zmrznena zemlja bila, se samo po sebi razumi; vendar to ni nič overalo oranja niti setve. Tak isto se naj po vinogradih groba, zasajuje, in trta obrezuje. Vendar podajmo se k predmetu. Gozdni gospodarji! Vidite, kako vedo navadno prosti posestniki gozde gleštati,

*) Sedanji župnik g. Meško je prijazno proščen, da, če se nahaja v župni knjižnici, blagovoli mi ga dobrotljivo poslati.

je ceniti in v vrednosti obvarovati, da se Bogu smili! Kjer je še le kakošni cemper večega drevesa naj stoji na rečini ali goščavi kderkoli — ven mora! — In tako si spraznijo gozde, da potem ni drv za kurjavo, še manj pa za stavbo potrebnega lesa dobiti. — Ali ni žalostno, da neki kmet po ognju že sedaj nima toliko svojega sposobnega lesa, da bi si le svinske hleve zamogel pokriti, s tem manj pa hišo ali drugo poslopje, da ne bi prisiljen bil beračiti tramov in brven — in to poleg lastnega obširnega toda zanemarjenega gozda!? Kjer so grajšinski gozdi in jih borštarnji oskrbujejo, ali ne vidite, kako ravnaajo z lesom? koliko stotin sežnjev raznih drv in kolja narejajo vsako zimo, in res sedaj drago prodajajo, ker vbogi Slovenci ogerski jih nimajo več na Radgonski trg vvažati: — iz gozdov grajšine naj več novcev dobivajo. Za seženj trdih drv se plačuje težakom 60 kr. za mehke pa 50 kr. za kolje od tisočine pa dobijo 1 for. 30 do 40 kr. Ali ne vidite koliko gozda na enkrat poredoma posekajo, in ga spet spomladi zasadijo z mladimi drevesi: hojkami, smrekami, mecesni, relehi, želodom itd. in to prav gosto po 3 čevlje v rajdah in en seženj rajde narazen? Za 10 do 15 let že imajo od takega drevja spet dovolj drobnih drv, rant in ragelj za prodajo. — Pa tu se reče: „Tako delati le gospoda zamore a mi ne!“ — Kdo ti pa brani, da tudi ti ne bi zamogel tako gozda oskrbovati, saj vendar ni tako obširen?! Ako se brž od gospode grde strasti in prevzetna noša: svitle suknje, krajei, špiči, obročnice itd. na te preseljuje — zakaj pa boljše gospodarenje ne? — Praviš na dalje: „Tudi drugi tako gozdov ne oskrbujejo.“ — To ni res. Zgoraj si ravno slišal, kako svoje gozde oskrbujejo. S tem le svojo lenobo in neumnost spričuješ. Drugi imajo prazni želodec, vbogi živini neusmiljenih hudobnih gospodarjev raglje, hočem reči, rebra vun stojijo, da bi mrhovina razrušila se, ako hoboda, hroda ne bi še koža večidel vkup držala; rečem: „večidel“, ker tudi ta je pri takošnih zločinih navadno pretolčena in predrta — na moleče kuče bi se homoti lahko obesali, tako silijo ven! — Bogue, vse to in še več enakih napak ti gotovo ne bi hotel, ako še le iskrica zdrave pameti in sramote v tebi kraljuje. Zakaj bi tedaj ravno tvoj gozd moral biti po izgledih vragljivih gospodarjev vravnani?! — Proč toraj z grdimi izgovori, ki so ti le v sramoto.

Vem, tudi taki bi radi novcev. Zato podirajo in sekajo, zapravljajo in ugonobujejo kot neumneži — in ker so presebični le za se skrbijo, gozd pa naj ptice in vetrovi zasajujejo in gnojijo kakor rado. — Od tod takih lastna podrtija in razrušenje jih gospodarstva. — Sreča, velika sreča, ako še sami preživotarijo, ali jih otroke bo gotovo boben in stradanje zadelo, koji so takih glav, vedenja, znanosti in ravnanja. — Menda ste že slišali, da je neki kmet svoj hrast po 40, 50 do 60 for. ga podal! To ni denar? In vendar, kako dolgo bo to trajalo, trpelo? Ali ni že sedaj bela vrana tak hrast med nami, ki bi stiskavnik, prešpan dal? Še celo neki želarček bi si lahko ktere lešnike v kakem zapuščenem kraju zavtikal, zasadil, da bi za svojo potrebo obročev imel, in mu jih ne bi trebalo krasti, pa kosmata hmanjost ali nevednost mu ne dopusti.

Zato kmetje, želarji in kar vse ste, ne držite rok križema, ne paste nesrečne odurne lenobe, ter se poprimite sledečega dobrega lahkega sveta in nauka, ki je še tako bornemu posestniku mogoče izpeljave, in sicer: Naj se želod zasajuje po nižavah kraj robov gozdinih, in celo po mokrih krajih še hrast dobro stori. Inače je tudi dobro več po 5 do 10 let stare hrastiče, kjer so v goščavi izkopati in po primernih krajih zasaditi. Tak isto je dobro kovanje saditi na sposobnih krajih in legah po višinah; v dnikah radi pozebejo. Še bolj jih pa je spomladi saditi; po zimi radi zbotnejo in ne kalijo, posebno v vlažnih ravninah in zakotjih niso dobri. Orehi se morajo z zeleno lupanjo vred zavtikati za dva palca globoko, da jih miši ne pojedjo; po višinah se naj sadijo, inače tudi indej storijo, ako ne pozebejo. Tako se bogatija pripravi in vrednost zemlje čudovito povzdigne z majhnim trudom ne le z značajnim boljším listjem za steljo, temuč tudi jako jako koristnim in iskanim lesom že nekaj za se, ki sadi, naj več pa svojim potomkom haska zapusti. Ob enem se obrani nesrečni roki, koja brez pomislika se predrzne lotiti mladega hrastja, kovanje in to — za bičnjake! — Da bi se takemu hudobnežu roka posušila, in je nikol več na ptuje blago stegnoti ne mogel. — To se bo zgodilo, ako vsak gozdni posestnik si prizadeva zboljšati svoje gozde s tem, da po rečinah mlade hoje, jele, jesene, smreke 3 do 4 leta stare zasajuje, kojih najde v

obilnosti v gnječi v svojem gozdu, in ne morejo rasti v zadržanosti, naj se izvzamejo in v potrebnih praznih krajih zasadijo; prve po višinah, druge po nižinah, ali pa zgoraj omenjeni sad razun orehov zavtikuje, ter hudobneže in raztreseno mladino opominja pri živi glavi se varovati mladega lesa in ptujega blaga!

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Frama. Dragi „Slovenski Gospodar“! poslušaj prostega kmeta, kaj ti potoži.

Zvedeli smo, da so tudi nas konkordatoborcem prišteli; bilo je to brati v Graški „Tagespošti“ in v „Marburgarci“; pa hvala Bogu! do nas se tisto pismo ni upalo, ker se premalo kulture imamo ali z drugimi besedami, ker smo še preneumni za take visoke reči, ki jih gospod „Arne“ unkray Drave v tem pismu razvija. Pa pri vsej svoji neumnosti, ktera se nam očita, hočemo vendar s svojo krvjo in svojim blagom udani biti svojemu svetlemu cesarju, s svojo dušo pa do smrti zvesti biti svoji veri ter se predrznemo besedico spregovoriti, čeravno v svoji neomikanosti, pa vendar po svoji zdravi pameti in po svoji, hvala Bogu! še bedlivi vesti.

1. Kar naše ljudske šole tiče, da bi se po „Arnejevem“ pismu od cerkve ločila, t. j. da bi duhovščina razun kršanskega nauka, kterege bi kake dve uri v tednu otroke učila, pri šoli nič več opraviti ne imela, in tudi nič več govoriti ne smela, s tem mi nismo celo nič zadovoljni.

Slišali smo, da bi naši učitelji po novi postavi posvetni gosposki sami podložni bili; da bi se v prihodnje smeli v naše katolske šole učitelji postaviti, ki niso naše vere, vsega tega nas Bog obvari. — Če se naši otroci, razun kršanskega nauka, kateri nam je in ostane vselej poglaviti nauk, v šoli še dobro brati, pisati, računati učijo, če se jim še razlaga sadjo-, trso-, svilo-, živinoreja in bčelarstvo, da nam po svojem izšolanju pri kmetovanju pomagajo, in če bojo enkrat sami svoji, da svoje pridelovanje si zboljšajo, se namen naših ljudskih šol popolnoma deseže. Kaj, bi li učitelji katolske vere naših otrok vsega tega učiti ne zamogli?! Če ne, naj se osnovajo boljša pripravništva ali preparandije na katolski podlagi; svoje vere pa kaliti ne pustimo, saj je naša mladina, Bog ve, od kodi to pride, že tako dosti abotna, trmasta, nepokorna, razuzdana, da ž njo težko rinjamo; ječe so že tako vse natlačene, kaj bi še le bilo, če bi se strah božji že v šoli zatiral?! Ali nimamo že zadosti tatov, ubijavcev, tolovajev, goljufov, zapeljivcev, prešestnikov, krivih priseg?

Naj si bo fantič v mladosti pri stariših in v šoli še tako lepo podučen in izrejen, če se pa potle neka leta v tujščini okolo klati, kakošen pride nazaj? Ves pohabljen na duši, da ga ni več poznati! Koliko je potem treba si prizadevati, da se mu rogovji poterejo, ali vsaj nekoliko odrežejo, da več tako strašno okoli sebe ne bode soper Boga in stariše in druge poštene ljudi. Prav ima naš rojak, pohorski kmet, gospod G . . . . d, kateri je rekel: „rajši pošljem svoje otroke na planino ovac past, kakor pa v šolo, ki jo učitelj brez katolske vere vodi.“

2. Zavolj nove zakonske, postave, ki se cvilna ali „civilna“ imenuje, se nam tudi nekako nerodna zdi, se ve da smo mi za to preneumni in nevedni, da bi reč prav zastopili, pa zdi se nam, da že vse okoli nas cvili. Mož cvili, ker se mu po županu zaročena žena več ne dopade, ker je nje že sit, in si drugo želi; žena cvili, ker ve, da bo prej ko ne v revščino pahнена, in Bog ve, ali jo bode kak drugi, morebiti že dva ali trikrat ločeni mož iz usmilenja pobral; otroci cvilijo, ker niso ne izrejeni, ne oskrbljeni; soseska cvili, ker je prisiljena za take uboge otroke nalašč sirotišnico staviti in za sirote iz srenjske zakladnice skrbeti; ter se ji povidama, davki naraščajo; in tako bo cviljenja z gorej in spodej, in tukaj in tamkaj od vseh strani, da si od samega cviljenja več pomagati ne bomo mogli! To bo sreča, da se Bogu usmili! Duhovskega jarma, ki te ljudi tako strašno tlačí, bomo rešeni, duh božji pa bo nas zapustil, in padli bomo v sužnji jarm, od kterege nas ne bo samo šinjek ali vrat, temoč še nekaj druga bolelo!

Če se nam ravno zagotavlja, da taki pri županu novo poročeni se morejo po posvetni poroki v cerkev podati pred svojega župnika, da sv. zakrament prejmejo; pa ne bode li tudi takih grdunov, katerim ne bo za prejemanje sv. zakra-

menta, temoč le, da dosežejo svoj namen in dobijo ženo? Ne bo se dal vsak, če mu je na voljo dano, zvezati do smrti, temoč rad si bo prihranil kakšne zadnje vratice, skoz ktere bo, svoje žene sit, skušal pobeogni iz zaveze, v katero ga je le mesena poželjivost gnala. Kdor tega ne vidi, je slep, ali pa ne pozna ljudi, kakoršni, žalibog, dan današnji, cveto!

Podpohorčanski kmet.

Od Negove. J. Povsod se odmeva krik „soper“ in „za“ konkordat! Soper kričijo in podpisujejo bedasti in hudobni prekucahi, koji trdijo: da je konkordat izvir vsega zlega; — v resnici pa ga nič ne poznajo, tem manje pa razumejo. Ljudje brez glave pa za unimi glas poganjajo, češ, tako smo tudi mi kaj več od vsakdanjih šlev!

Za konkordat se poganja vse, kar še pravico in red ljubi: naj vsak ima, kar mu gre pred Bogom in poštenim svetom. Bogme! Ti katoliško ljudstvo naj več hasna imaš, ako konkordat ostane, cerkev neodvisna postane od posvetne vlade; vse pa izgubiš, ako imaš crkveno vladu od posvetne oblasti odvisno. Crkvena oblast vlada po božjih in crkvenih postavah; kdor jej svobodo krati, zavera je delovanje, škoduje živemu telesu sv. cerkve, ki hoče imeti duševne hrane brez prikrajšanja. — Zato naj ostane konkordat in katoliška cerkev s šolo vred, kakor je; le naj bo šola po naravnih pravilih vredjeaa, kakor ji gre, da bo v resnici narodna učilnica ne trpinčnica jezikoslovja v potrato naj potrebnejšega časa njezne mladosti ljudske! — Da ni tako, vsak vidi, ki oči ima; na tem žalostnem stanju pa gotovo cerkev ni kriva marveč tisti, ki tirjajo, za slovenske otroke nemške šole. Kder ima cerkev svoje šole, se ne šopiri nemškutarija; in kolikor se je v šolah slovenščini še kotec ohranil, se je ravno crkvi zahvaliti.

Tudi tu se „nemška“ zaupnica za moško potegovanje svitlemu knezovladiki labodskemu podpisuje. Ali stavim glavo, da je niti rojen trd Nemeč, še manje pa zagriznjeni nemškutar popolnoma razumi; čisto nič pa Slovenci ne razumejo zaupnice nemške, ko jo bi imeli podpisati. — Za Boga! Ali ni toliko soli, da bi se v saj v teh žalostnih okoliščinah dosledno ravnalo — in ker se že za ravnopravnost poteguje, saj po „slovensko“ zaupnica med trde Slovence razposlala?! — Ako se jaz med trde Nemeč v duhu postavim in tam za svojo pravično reč pred Bogom in resnicoljubnim svetom poganjam s čisto slovenskim razglasom jedrnato razloženim: — ali se mi ne bodo vsi smejali, da se predrznem v ptujem jeziku svojo reč dognati?

Vsakega učenika je sveta dolžnost ljudstvo v njegovem, njemu umevnem jeziku podučevati; za Boga! kako je vendar mogoče zahtevati da se kaj vspšnega pri ljudstvu doseže z jezikom jemu ne razumevnim? — Za nekih ošabnih gizdelinov voljo nima vse ljudstvo trpeti: to terja Bog in zdrava pamet!

Ravno ta zaupnica v nemškem jeziku med narod slovenski poslana, nam žalostni prepada kaže, v kterege smo, zabredli. Tisti, ki so jo razposlali, čeravno so imeli naj boljše namene, so vendar v grozni zmoti, ako mislijo, da so štajarski Slovenci že kakti mehke hruške za veliko Nemčijo! Dajte narodu, kar je narodovega, in potem boste videli, da je Slovence tudi v crkvenih zadevah modra in previdna glava! „Kdor pa veter seje, bo imel za žetev vihar!“

Iz Zagreba 26. novembra. F. K. (Naši poslanci in prvaki, razni dogodki.) Bral sem dopis iz Karlovca o Klunu, dober je bil, sama resnica. Toliko je trpel slovenski narod, po 10 ur daleč so možje v blatu cokoljali svojih poverenikov volit in zdaj je taka. Koliko so pošteni idriški rudarji pretrpeli do dohoda novega rudarskega načelnika g. Lipolda, ker so imeli pogum nas Dežmana rešiti, ali „prvaki“ ne morejo brez Dežmaniad obstajati in morali so nam proti volji vsega slov. naroda novi natis Deschmana v podobi Kluna priskrbeti! Vsak količkaj rodoljuben človek bi moral pri takem ravnanju od jeze in srditosti kleti, ali pa od tuge in žalosti plakati. — V obče vsi naši bečki poslanci so prav žalostna prikazen vsak dan se človek bolj in bolj prepričuje, da res niso vredni, da bi o njih govoril! Naš narod bi res zaslužil bolje zastopnike, nego so ti krompirjevci. Človeka bo skoraj sram biti Slovenec. Naj huje je to pri vsem tem, da nimamo upanja, da bi bilo skoro bolje. Tako imenovani prvaki bodo skoro ob ves kredit pri narodu, mlajši zarod ima pa premalo enerzije, ali pa preveč discipline kakor se vzame. Edini g. dr. Bleiweis je še, ki maši

luknjasti sod po svoji moči, pa kaj to pomaga, ko zmirom doma ostaja in v „Novicah“ toži, kajti ako bi bil on na Dunaju, gotovo se ne bi bilo to godilo, kar se godi na sramoto našega naroda. Dr. Bleiweis je morebiti med vsemi našimi narodnjaki naj neodvisnejši po svojem stanu in svojih dohodkih. Ako je človek vodja narodu, kakor je gospod doktor že okoli 25 let v resnici vodja slov. naroda, prevzeme tudi s to častjo ogromne dolžnosti. Kje je poslanstvo na Dunaju, kje je razstava v Moskvi?! Izgovori s starostjo, bolehnostjo so v sedajnem tako važnem času malo tehtni, poglejte 75 let starega Palackega! — Nagovorili smo bili letos tudi nekega obče znanega našega pisatelja, da naj tudi on kandidira, da vendar kaka mlajša sila v kranjski zbor pride. Obrnul se je on res zarad tega pismeno do dveh naj odličnejših prvakov v Ljubljani, pa ga še nobeden niti odgovora ni vrednega našel, ker so morali preveč s Klunom telegrafirati in kerešpondirati; tudi ni ta pisatelj niti glava kake konkordije, niti z nobenim ministrom znan!

Pa pustimo to, kajti „cur infandum jubes renovare dolorem“! (Zakaj velevaš neizrekljive ponavljati bolečine?) Pri nas je Rauch pokazal dozdej dosti eneržije, ali zdaj nekako peša, — pravijo, da mu je žal, da je tako kajko spustil na profesorje in da je mnogim obetal, da jih bode rehabilitiral. Senekoviča v Varaždinu je že. Varaždinci so strašno razkačeni, ker jim je Rauch domačega sina Jagiča, kateheta, spravil ob službo. Dogovorili so se, da bodo v II. kotaru juga volili za zbor, ako jih ne bode Bedekovič, veliki župan s premeteno prijaznostjo in zvijačo še zadnji čas predobil na svoje roke. Bojim se zelo! Bivši direktor zagreb. realke in član jugosl. akademije, ktere ga je Rauch spodil, g. J. Torbar je zdaj pri svojem prijatelju župniku Ronešu na Plešivici, ki se šteje med naj bolj izobražene in narodne duhovne zag. škofije. Bivši realkini katehet tudi spodeni g. Rihtarič je administrator župe pri sv. Ivanu 2 pošti od Zagreba; godi se mu dobro, samo dolgočasi se. — V Požegi je spodil Rauch g. Kosa, pod imenom „Cestnikov“ kot slov. pisatelja znanega, od sodnije. — Ravno je prišel delat sodniškega izpita, pa je to izvedel, ali izpit mu bodo vendar dali delati. Kakor so mi drugi nepristrani pravili, bil je strašno priden, več je delal, nego trije drugi, vsi so mislili, da bode dobil pohvalnico — kar je vanj treščilo iz jasnega, — samo zato ker je bil vedno odločen narodnjak v madjarskem gnjezdu, — bil je vedno slovenskemu imenu na slavo in na čast. Materijalno ga to ne vniči, ker ima 2 bogata žlahtnika, zag. mestnjana, bivša madjarona, ki sta pa vsled tega dogodka srdita sovražnika Rauchova postala. Ni sreče brez nesreče, pravi že star pregovor. — O velikem bilježniku zag. županije g. Dutkoviču pravijo, da je z razvitimi zastavami odjadral v madjarski tabor, on, ki je velik župana M. Bogovica pri nastopku s svojim pozdravom tako izvrstno persifiral. Pa pri Dutkoviču je vse mogoče, on ni bil nikdar zanesljiv, on je zmirom z vladajočo stranko koketiral, Hrvatje pravijo „šaral“. — Vrli narodnjaki Slovenec g. Šetinec je od deželne zag. sodnije za kazen prestavljen v Vukovar, Hrvat Mikec pa v Varaždin oba na svoje stroške, — mladi Vakanovič, sin glasovitega finančialnega ravnatelja, je pa postal brez vsega sodniškega izpita tajnik pri banski tabuli! — Madj. „Hrvatske novine“ vredejuje v resnici gospod dr. Ignac Brlič, obče znan s priimkom „Domin Murgo“, ki je dobil za to službo v Zagrebu; on je jeden naj hujsih renegatov na vsem jugu, ljubljani. Dežman je proti njemu žlahtno dišeča violica. Pod Mažuraničem je pisal v „Domobran“ sestavke in se je zmirom pod vsakega podpisal. Če mu rečete v lice: še tako mrzko besedo ne spremeni nobene barve, kar smehlja se, — in ta „naša dika“ naroda je še le 32 let star neoženjen!

Novičar.

Državni zbor.

V 56. seji drž. zbora so se odobrili neki predlogi o železničnih zadevah. Končno je minister bogočastja g. Hye zbornici naznanil, da je že vsem jemu podložnim uradnikom zapovedal, da morajo za to skrbeti, da se učenje telovadstva v vseh šolah, če je mogoče, še to šolsko poletje, kot zapovedan uk vpelja.

V 57. seji drž. zbora je govoril Basilko za avtonomijo in proti centralizaciji. Dokazal je lepo žalostne posledke centralizacije. Obžaluje tudi, da niso Čehi nasočili. Upa vendar, da se po avtonomičnih dovolitvah, kake so v vezdajnih postavah predložene spet pridobijo.

Gospod zbornica je imela poredomo dolge seje, v kterih je bilo na dnevnem redu državna glavna postava in februarina postava, v kteri so se neke premembe napravili, ktere se tičejo šolskih zadev in gruntih knjig in proti kterim so se posebno zelo vpirali Poljaki ali vendar celo zastoj. Zdaj se pravi, da se tudi v državnem zboru hočejo Poljaki proti tim premembam postaviti in če bi se vendar odobrile, po tem celo iz zbora oditi. V gosposki zbornici je zdaj došla na red, postava od poslanstva (delegacija).

— V Zagrebu kandidirajo za poslance v deželni zbor od narodne stranke: Mrazovič, Jagič in Šram.

— Iz Hrvaške se piše, da se tamošnjim uradnikom žuga, da zgubijo službe, če bodo v njihovih okrajih izvoljeni narodni za poslance. Tako je že raynal Schmerling v Dalmaciji, tedaj to ni nič novega.

— Ob svojem času iz službe djan Golowackij, kteremu so takrat še dali pol penzije, je zdaj celo penzijo zgubil.

— Ali bo konferencija ali ne? to je zdaj naj važnejše pitanje. Kakor se zadnje dane kaže, bode, ker sv. Oče papež in mnoge vlade so k temu že privolile. Gotovega še vendar ni nič.

— Kar se tiče tako imenovanega „rimskega prašanja, se četeje v „Movimento“ sledeče: „Kakor je izrekel general Lamarmora se vrti celo rimsko prašanje med francosko in italjansko vlado spet okoli prašanja, ali se bode napravila zveza med Francosko in Taljansko ali ne, ktero Francoska tirja od Taljanske če bi nastopili mogoči primerljeji. — Darilo za podpis take zveze bi bil Rim.

— V „Napredku“ dokazuje glasovit pisatelj g. dr. Subotič po jemu lastni izvrstni pisavi, da hrvaško-srbski narod trojedine kraljevine volilnega reda za deželni zbor, kteri je jim podeljen (oktroiran) niti prijeti ne mora niti ne more niti ne sme.

— Zdi se, da se v Srbski res prav važne reči pletejo. Knez Mihael si je namesto Garašanina izvoljil za načelnega ministra Ristič-a moža krepke volje. Piše se že iz Srbske, da se tamo noč in dan pripravljajo velike stvari za vojsko.

— Dr. Klun je postal oddelni svetovavec pri ministerstvu kupčije.

Tržna cena

pretekli teden.

	V Varaždinu		V Mariboru		V Celju		V Ptujju	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan (drevenka)	5	60	6	—	6	10	5	46
Rži	3	85	3	95	3	90	3	80
Ječmena	2	80	3	20	3	25	—	—
Ovsa	1	80	1	85	1	80	1	70
Turšice (kuruze) vagan	2	85	3	10	3	10	3	20
Ajde	2	80	2	65	3	45	2	60
Prosa	2	70	2	60	2	10	2	80
Krompirja	1	30	—	90	1	20	1	15
Govedine funt	—	18	—	24	—	22	—	24
Teletine	—	24	—	26	—	24	—	26
Svinjetine črsteve funt	—	30	—	26	—	24	—	24
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	9	—	10	—	6	90	9	—
„ 18" „ „	—	—	5	35	—	—	—	—
„ 36" mehkih „	—	—	—	—	5	—	7	—
„ 18" „ „	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogljenja iz trdega lesa vagan	—	80	—	40	—	40	—	45
„ „ mehkega „	—	60	—	30	—	40	—	40
Sena cent	1	40	1	20	—	80	1	—
Slame cent v šopah	1	20	1	10	—	65	1	—
„ „ za steljo	—	80	—	80	—	45	—	70
Slanine (špeha) cent	42	—	32	—	—	—	—	—
Jajec, tri za	—	10	—	10	—	—	—	—

Cesarski zlat velja 5 fl. 72¹/₂ kr. a. v.

Ažijo srebra 118.50.

Narodno drž. posojilo 66.—.

Loterijine srečke.

V Trstu 30. novembra 1867: **20 10 39 59 14**

Prihodnje srečkanje je 11. decembra 1867.